

Szántai Sárközi Ambrus

Redőnyök különös megoldásai (Esettanulmány)

Közismert, hogy a közép-európai régióban a kiegyezés utáni Magyarország alakult át és fejlődött a legdinamikusabban a kor legmagasabb technikai, gazdasági és kulturális szintjének megfelelően. Ez természetesen hatott az építészetre is. Eredményei ma is jól láthatóak, ha végig sétálunk Budapest belső kerületeiben. A külföldiek által szívesen látogatott nevezetességek többsége abban az időben születtek, amelyek ma is meghatározó elemei fővárosunknak. Az első világháborút követően érezhető némi megtorpanás, de a két háború között is folytatódott a városépítés. A terjeszkedő városnak szüksége volt a beépítetlen budai hegyoldalakra, valamint a pesti területekre, amelyeket többnyire lakóházak építésére vettek igénybe. A kor építészei még visszanyúltak az előző időszak jellemző stílusaihoz, azonban gyorsította a kivitelezhetőséget az ebben az időben uralkodóvá váló, letisztult formákat alkalmazó, egyszerűbben és olcsóbban megvalósítható Bauhaus irányzat.

Régi épületek nyílászárói és redőnyei

A korszak lakóházain és középületein jól láthatóak az egyes építőipari szakmák kísérletezései, amelyek sokszor különös megoldásokra kényszerítették a kivitelezőket. (Ez egyébként ma sincs másképpen, hiszen olykor a tervezők szárnyaló fantáziái alapján született épületek olykor ma is kihívást jelentenek.)

A XX. század első évtizedeinek technikai színvonala miatt esetenként olyan megoldások születtek, amelyek tapasztalataim szerint tanulságosak lehetnek a mai szakemberek számára.

Négy és fél évtizedes gyakorlatom során sok ilyen esettel találkoztam, de a hetvenes és nyolcvanas években ez egyáltalán nem tűnt kuriózumnak számomra. Valószínűleg azért alakult így, mert én még együtt dolgozhattam az ezeket a megoldásokat létrehozó elődeimmel. Ezért talán kötelességem is az e területen szerzett ismeretek, tapasztalatok továbbadása.

A redőnyök különös megoldásai és azok szerelése

Kedvelt homlokzati megoldás volt, még az egyszerű geometriai formákra törekvő Bauhaus követőinek körében is az íves falak alkalmazása. Ezekre a felületekre jellemzően több, de keskeny nyílászárókat építettek be. A nem azonos síkban elhelyezkedő redőnyök működtetése azonban már különös megoldásokat igényelt. Abban a korban a lakások ablakaira csak faredőnyöket szereltek, amelyeknek a feltekeredési helyigénye lényegesen nagyobb, mint a mai alumínium, vagy műanyag redőnyöké. Ez mélységi irányban is igaz, ezért a tok sugaras kivetítését végig gondolva jelenik meg az első probléma. A belső tér felé haladva a fal vastagságából adódó körív egy re kisebb. Ez azt jelenti, hogy a szervíz nyílás szélességi mérete is kisebb lesz, mint a redőnyléc.

A redőny beszerelése ezért hagyományos módon ezen keresztül nem lehetséges. Acéllemezes redőnynél szükséges szétbontani a betétet és részletekben történő behelyezése után a helyén összezsavarozni.

A mai fiatalabb redőnyösök körében – akik még nem láttak ilyet közelről – az igazi fejtörést nem is ez okozza. Ha ugyanis kettőnél több ablakot soroltak egymás mellé, akkor középső ablak hevederének, illetve

annak rögzítésére nem marad hely. Elődeink ezt egy egyszerűen valósították meg, valószínűleg a gépjárműveknél alkalmazott megoldástól inspirálva. Kettő, három, de akár ennél több nem síkban elhelyezkedő redőnyt is lehet egyetlen hevederrel működtetni, ha az egyes tengelyeket kardáncsuklóval kötjük össze.

Ezek az általában nyolcvan éves szerkezetek még ma is megbízhatóan működnek, ha redőnyök nem túl nagyméretűek. Találkoztam olyan nagy súlyú redőnyvel, amelynél a kardán teljesen elkopott. A pótlása csak egyedi után gyártással oldható meg. Elmondható, hogy az évek során még a legkisebb súlyú redőnyök esetében is elkopik a kardántámasztó ágy, amitől az egyes tengelyek excentrikusan forognak. Ennek a problémának a figyelmen kívül hagyásával cserélték le esetünkben a tönkrement eredeti faredőnyt műanyagra, ami természetesen soha nem tudott hibátlanul működni. A billegő henger miatt ugyanis a műanyag elemek folyton féltre csúsztak és leengedéskor elakadtak. Fontos tanulság tehát, hogy ezekbe a szerkezetekbe nem tanácsos műanyag redőnyt szerelni. Természetesen az új faredőny beépítésénél is érdemes a teljes

szerkezet szervizelése és a minél pontosabb mozgás biztosítása.

Ma már alternatíva lehet a teljes régi szerkezet elhagyásával kézi vagy motoros működtetésű alumíniumredőnyök beépítése.

A faredőnyökhöz való ragaszkodásnak azonban leggyakrabban az alábbi két oka merül fel:

- a homlokzat eredeti megjelenésének igénye vagy műemlék épületeknél az előírása,
- a benne lakó komfortigénye (megfelelő szellőztető és hűtőhatás), amit leghatékonyabban csak a faredőny képes biztosítani.

Az új faredőny a régi szerkezetben kiválóan is működik, és – mint az esetünkben is látható - harmonikusan illeszkedik a húszas években épült budai villa architektúrájába. (kép: 132012, 120814)

Régi építészeti, új törekvések kezdeteivel

Magyarországon a hetvenes években kezdték el gyártani a faredőnyök kiváltására a műanyagredőnyöket. Először az ún. kettős karmú aszimmetrikus profilok gyártották, amelyeknek a mérete megegyezett a faredőnyével, ezért azokat minden átalakítás nélkül lehetett cserélni.

A kezdeti minőségi problémák után 1977-től a már erős és hosszantartó lett az anyag, amelyet sajnos manapság már nem gyártanak. Ezek az elemek a faredőny stabilitásával bírtak, ezért akár 3,5 méteres szélességben is szereltük.

Addig, ameddig csak fából készítettünk redőnyöket, nem találtunk igazi megoldást a redőnyszekrényrel nem rendelkező ablakokra. A műanyag megjelenése azonban egy csapásra megoldást hozott. A külső tokos rendszernél a fordított tekeredés miatt a lécek eredetileg belső oldala kerül kívülre, ami nem okoz gondot, mert mindkét oldal vízzárásában és megjelenésében is megegyezik. Az első megoldások, amelyeknél a tok a faredőny szorosan összefűzött elemeiből készült ma már alig fellelhető. Ez érthető, hiszen sok kezdetleges hátránya közül a leginkább szembeütő a hatalmas tok, ami jelentősen betakarja az ablakot. Mégis érdemes egy példa erejéig megemlíteni ezt a ma már szinte teljesen idejét múlt, elfeledett megoldást. Eredetiségében szépen megőrzött és karban tartott húszas években épült házra a hetvenes években szerelt külső fatokos műanyag redőny az ötven év időkülönbség ellenére mintha mégis valamiféle belesimuló harmóniát kölcsönözne az épület megjelenésének.

